

uit de **BRAND**

Dirk de Vries:
**Niemand is
van steen**

**Een klinisch
kinder-
patholoog aan
het woord**

**Brandveiligheid
onder druk door
toenemende
vergrijzing**

2018 • JAARGANG 13
NUMMER 1

**HOEVEEL
LEED KAN EEN
MENS AAN?**

Stichting **Salvage**

eerste hulp namens verzekeraars

EEN GOEDE COLLEGIALE SFEER BEVORDERT DE VERWERKING

4 Prof. dr. Paul Boelen, hoogleraar Klinische psychologie, legt uit hoe gedupeerden en hulpverleners schokkende gebeurtenissen kunnen meemaken en wat hen kan helpen bij de verwerking.

VUURWERKTRADITIE IS AAN VERANDERING TOE

7 Om de veiligheid tijdens de jaarwisseling te vergroten, moet er een verbod komen op vuurwerk dat veel letsel veroorzaakt, bijvoorbeeld vuurpijlen, vindt Kathalijne Buitenweg van GroenLinks.

STERK UIT DE BRAND GEKOMEN

22 Een gesprek met Lou Snoek over zijn ervaringen met de hulpverlening, meteen na de brand, in het ziekenhuis en later in psychosociale zin.

De Stichting Salvage biedt snelle, praktische hulp en opvang na een calamiteit. We bieden deze unieke service namens de gezamenlijke Nederlandse brandverzekeraars. In Uit de Brand leest u over onze werkzaamheden en toegevoegde waarde voor gedupeerden en stakeholders. Ook ventileren we onze visie op actuele ontwikkelingen en discussies en laten we stakeholders en professionals uit aangrenzende vakgebieden aan het woord. Zo ontstaat een levendige discussie die tegengestelde of gelijke standpunten inzichtelijk maakt. Uit de Brand verschijnt tweemaal per jaar. Wilt u meediscussiëren of hebt u een uitgesproken mening over een van de besproken onderwerpen, laat het ons dan weten per mail naar info@stichtingsalvage.nl of bel 055 526 19 30.

BRANDVEILIGHEID ONDER DRUK DOOR TOENEMENDE VERGRIJZING

10 Zonder adequate maatregelen zal het aantal oudere branddoden in de komende decenia flink stijgen, aldus René Hagen.

EEN VERBRAND LICHAAM ROEPT VEEL VRAGEN OP

18 Forensisch patholoog dr. Vidija Soerdjbalie-Maikoe over forensisch onderzoek

VERDER

- 13 In het werk van de brandweer rijgen schokkende gebeurtenissen zich aan.
- 16 Nederland als koploper in het voorkomen van fatale woningbranden
- 20 Coördinatoren Jérôme Bongers en Danny Tibbertsma over brand met overlijden

HOVEEL LEED KAN EEN MENS AAN?

Al gedurende meer dan dertig jaar staan wij mensen bij in de moeilijkste uren van hun leven. Het is nauwelijks te bevatten wat er in hen omgaat wanneer zij in het midden van de nacht getuige zijn van het afbranden van hun huis. Welke kostbare zaken gaan in vlammen op? Welke dierbare herinneringen gaan voor altijd verloren? Hoe moet het nu verder in de komende dagen en weken? Zullen zij hier ooit helemaal bovenop komen? Groter leed is nauwelijks voorstelbaar.

Een alles verwoestende brand is vreselijk. Vaak echter gaat bij een brand niet alles verloren. Bovendien kan veel schade worden hersteld of worden weggenomen dankzij de kennis en kunde van reconditioneringsbedrijven. Niet in de laatste plaats zijn de meeste mensen goed verzekerd. De woning kan worden herbouwd, de inboedel kan nieuw worden aangeschaft. Maar de brand zelf blijft in het geheugen gegrift. Ik merkte dat in een radio-uitzending toen gedupeerden van een brand konden reageren. Branden van jaren geleden stonden nog levendig op hun netvlies. "Het beeld verdwijnt nooit meer", hoorde ik vaak zeggen.

Vele malen erger is het wanneer bij de brand dodelijke of ernstig gewonde slachtoffers vallen. Wie dan midden in de nacht naar zijn brandende woning staat te kijken, zal zich helemaal niet om kostbare zaken of dierbare herinneringen bekommeren. Alle gedachten gaan dan uit naar degene die in het pand is achtergebleven. Kan iemand die weet dat een kind of een geliefde zich niet zal kunnen redden, nog wel denken of handelen? Wat gaat er dan in mensen om?

Zo'n situatie is ook verschrikkelijk voor de hulpverleners ter plaatse. Brandweermensen zijn getraind en hebben de vastberadenheid om mensen uit brandende panden te redden, maar moeten soms toch machteloos toezien.

Ik zag dat bij de brand in wooncomplex De Notenhout in Nijmegen. Vanwege de hulpbehoevendheid van de bewoners duurde het lang voordat iedereen uit het pand was gered. Dat had grote impact op de brandweermensen. Enkele dagen later waren ze daarom weer bij het pand als onderdeel van hun verwerkingsproces.

Onze Salvagecoördinatoren krijgen hier ook mee te maken. Soms worden zij met een verbrand lichaam geconfronteerd wanneer zij op de onheilsplek arriveren. Regelmatig krijgen ze te maken met de emoties van familieleden, nabestaanden, burens of andere betrokkenen die het slachtoffer kennen. De impact van zo'n dramatisch incident kan groot zijn. Wanneer dat nodig is, ondersteunt Stichting Salvage een coördinator met psychische klachten met een verwijzing naar een daarvoor bedoeld instituut.

Ook voor andere hulpverleners in bijvoorbeeld ziekenhuizen, brandwondencentra of forensisch onderzoek kunnen de gevolgen van een fatale brand zeer ingrijpend zijn.

Het meeste leed echter hebben de ernstig gewonden te verduren. Soms worden zij wekenlang in coma gehouden, om in die periode de ene na de andere operatie te ondergaan, waarna zij, eenmaal weer bij bewustzijn, weten dat zij voor altijd getekend door het leven moeten gaan.

In deze editie van 'Uit de brand' blijkt dat leed heel persoonlijk wordt verwerkt. Steun uit de omgeving is hierbij van onschatbare waarde: van collega's, lotgenoten, ziekenhuispersoneel en natuurlijk het thuisfront en vrienden. Samen delen verlicht.

Brenda Reinders,
directeur van Stichting Salvage

EEN GOEDE COLLEGIALE
SFEER BEVORDERT
DE VERWERKING

Prof. dr. Paul Boelen is hoogleraar Klinische psychologie bij de afdeling Klinische psychologie van de Universiteit Utrecht en bij Arq Psychotrauma Expert Groep. Veel van zijn wetenschappelijk onderzoek gaat over 'traumatische rouw': de verwerking door mensen van het verlies van een dierbare door moord, zelfdoding of een verkeersongeval. Boelen zoekt daarbij onder meer naar mogelijke interventies wanneer deze mensen een mix van rouwreacties en posttraumatische stressreacties vertonen. Zijn onderzoek draagt eraan bij dat deze mensen het juiste type zorg aangeboden krijgen. In een vraaggesprek voor 'Uit de brand' besprak Paul Boelen vanuit deze achtergrond hoe gedupeerden en hulpverleners schokkende gebeurtenissen kunnen meemaken en verwerken.

Hoe mensen zich tijdens een schokkende gebeurtenis zullen gedragen en hoe zij daarop zullen reageren, is in zijn algemeenheid redelijk onvoorspelbaar. Wel zal een getrainde en ervaren hulpverlener daar vanzelfsprekend anders mee omgaan dan de onvoorbereide gedupeerde van bijvoorbeeld een brand, die zijn huis in vlammen ziet opgaan en weet dat zijn geliefde of zijn kind daarin is achtergebleven. Gedupeerden die dit meemaken, vertonen nogal eens 'flight-, fight- of freeze-reacties': mensen vluchten of ze gaan knokken, in figuurlijke zin, of ze bevriezen als het ware. Paul Boelen: "Wanneer mensen getuige zijn van een enorm schokkende gebeurtenis, kan dat een acute shock of een acute bevrozing teweegbrengen. We gebruiken hiervoor ook wel de term acute dissociatie. Mensen hebben het gevoel dat ze zich helemaal niet in de realiteit bevinden, dat ze het onwerkelijke meemaken en als het ware in een droom verkeren. Dat onwerkelijkheidsgevoel is een veelvoorkomende reactie – overigens niet alleen in negatieve situaties, maar bijvoorbeeld ook als iemand een groot bedrag in de loterij wint." Wie een ingrijpende ramp

meemaakt, kan troost worden geboden of veiligheid in psychologische zin, aldus Boelen, maar direct na zo'n gebeurtenis is een concrete, altijd effectieve vorm van ondersteuning niet voor de hand liggend.

Voorbereid zijn

Getrainde en ervaren hulpverleners gaan vanzelfsprekend anders om met schokkende gebeurtenissen. "Het maakt enorm veel uit als je weet wat je te wachten kan staan", zegt Paul Boelen. "Vooral de kennis en verhalen van mensen die zelf in dergelijke situaties zijn geweest, zijn heel belangrijk. Het gaat erom mensen zo veel mogelijk voor te bereiden door hun te vertellen over en beelden te laten zien van allerlei mogelijke akelige scenario's en voorvallen. In dat opleidingstraject kunnen mensen dan ook ervaren of zij überhaupt dergelijke situaties kunnen verdragen of niet. Daarnaast geldt dat mensen niet overal op kunnen worden voorbereid. Er kunnen zich situaties voordoen die veel overweldigender zijn dan mensen van tevoren konden bedenken." Primair zullen professionele hulpverleners, hoe schokkend de desbetreffende gebeurte-

nis ook is, vooral geneigd zijn zo goed mogelijk te handelen, dus mensen te redden en schade te beperken. Boelen: "Juist omdat het voor deze mensen fantastisch werk is om in dergelijke gruwelijke situaties iets goeds te kunnen doen, geeft hun dat een enorme kracht en motivatie."

Onverwerkt weggeschreven

"Natuurlijk worden ook zij intens geraakt en wellicht gechoqueerd door wat ze zien en meemaken", vervolgt Paul Boelen, "maar op dat moment is er geen ruimte om dat te verwerken. Misschien is dat wel kenmerkend voor het meemaken van choquerende gebeurtenissen. Er is een enorme veelheid van stimuli, er zijn heel veel beelden en gewaarwordingen, en ten tijde van zo'n traumatische gebeurtenis biedt het werkgeheugen geen ruimte om die te verwerken.

Dan wordt wel gezegd dat ze als het ware onverwerkt naar het langetermijngeheugen worden weggeschreven. Tijdens zo'n ingrijpende gebeurtenis zijn mensen vooral bezig met hun werk zo goed mogelijk te doen, ze komen in een soort handelingsstand te staan en alles wat ze zien en meemaken slaan ze ergens in hun langetermijngeheugen op. Later in de tijd dienen die

“Wie een ingrijpende ramp meemaakt, kan troost worden geboden of veiligheid in psychologische zin”

gewaarwordingen en ervaringen zich weer aan en gaan mensen ze verwerken, integreren en er een verhaal van maken. In de meeste gevallen gaat dat goed. Als bijvoorbeeld zo'n brandweerman uit de choquerende situatie is, zal hij in zijn eigen tempo beelden, geuren en gewaarwordingen terugkrijgen en in een verwerkingsproces >

“Goede therapieën voor een posttraumatische stressstoornis zijn cognitieve gedragstherapieën”

Paul Boelen

terecht komen, waarbij hij probeert te begrijpen wat er is gebeurd.”

Collegiale opvang

Voor een goed verwerkingsproces is het heel belangrijk, aldus Paul Boelen, dat hulpverleners zich geruggensteund weten door een sociale, collegiale organisatorische context. Een veilige en fijne collegiale sfeer bevordert de verwerking enorm. Paul Boelen: “Het lijkt een open deur, maar ook uit onderzoek is gebleken dat ongeacht wat politiemensen en brandweerlieden meemaken, het vooral erg is als hun baas of hun collega's hen vervolgens niet steunen. Als je collega's er

wel zijn, je baas je steunt en als zij openstaan voor jouw behoeften en wensen, helpt dat enorm om met ingrijpende situaties om te gaan.”

Voorlichting over reacties

In het verleden werd aangenomen dat de verwerking van ingrijpende gebeurtenissen positief werd beïnvloed door mensen uit te nodigen er zo veel mogelijk over te praten en zo veel mogelijk gevoelens te uiten, “maar inmiddels weten we”, zegt Paul Boelen, “dat het beter is om betrokkenen daar hun eigen vorm en hun eigen tempo voor te laten bepalen. Wel moet de context het mogelijk maken erover te praten. De chef moet ervoor openstaan en ernaar vragen hoe het gaat. Als betrokkenen willen praten, moet er wel iemand zijn die luistert. Daarnaast is het belangrijk mensen voorlichting te geven en uit te leggen dat zij bijvoorbeeld nachtmerries kunnen hebben of dat zich beelden zullen aandienen van wat zij hebben meegemaakt. Soms zijn die heel levendig, heel eng, en hebben mensen het gevoel dat het allemaal heel onwerkelijk is. De voorlichting over dergelijke psychologische reacties helpt mensen vaak al er minder bang voor te zijn. Ook bij de opvang in een organisatorische context, bijvoorbeeld van de politie of de brandweer, is het belangrijk dat mensen wordt uitgelegd dat zij een heel scala aan traumatische stressreacties kunnen ervaren die bij het verwerkingsproces horen.”

Alsnog vastlopen

De genoemde traumatische stressreacties hoeven niet meteen op een posttraumatische stressstoornis te duiden, maar kunnen daar in een niet optimaal verwerkingsproces uiteindelijk wel toe leiden. De preventieve therapie, dus de uitleg over de mogelijke reacties in de vorm van psycho-educatie en dus het normaliseren van die reacties, is van groot belang om zo'n posttraumatische stressstoornis te voorkomen, maar dat lukt niet altijd. Een kleine groep loopt alsnog vast. “Ook voor die groep is psycho-educatie nog steeds heel belangrijk”, aldus Paul Boelen, “maar als er eenmaal een posttrau-

matische stressstoornis aan de hand is, is er wel meer nodig dan dat.”

Therapieën

“Goede therapieën voor een posttraumatische stressstoornis zijn cognitieve gedragstherapieën”, vervolgt Boelen. “Daarbij gaan mensen met begeleiding van een psychotherapeut de situatie die ze nog niet hebben verwerkt, alsnog verwerken, doorwerken, erbij stilstaan en heel gedetailleerd opnieuw beleven. Bij zo'n cognitieve gedragstherapie wordt ook bekeken hoe mensen na zo'n ingrijpende gebeurtenis als het ware zijn gaan denken. Zij voelen zich soms nergens meer veilig en denken dat de wereld een verrotte plek is en dat mensen niet te vertrouwen zijn. In een cognitieve gedragstherapie kunnen dergelijke enorm negatieve overtuigingen worden afgezwakt en worden verminderd. Een andere therapie, die ik zeker ook moet noemen, is EMDR, Eye Movement Desensitization and Reprocessing. Ook deze oogbewegingentherapie is heel effectief in het verminderen van posttraumatische stressreacties. Net als cognitieve gedragstherapie moet ook EMDR niet onmiddellijk worden ingezet nadat iemand iets verschrikkelijks heeft meegemaakt, maar pas wanneer mensen in de verwerking echt zijn vastgelopen.” Nog een derde aanpak is de schrijftherapie, waarbij mensen heel uitgebreid en gedetailleerd het verhaal van de ingrijpende gebeurtenis opschrijven. “Dit zou zelfs zonder therapeut kunnen”, aldus Paul Boelen, “maar onderzoek wijst uit dat ook deze therapie, waarbij de persoon met een posttraumatische stressstoornis heel veel zelf doet, net even wat beter werkt als er een therapeut bij betrokken is.” De cognitieve gedragstherapie, EMDR en de schrijftherapie zijn nadrukkelijk niet geïndiceerd wanneer iemand wel iets schokkends heeft meegemaakt, maar geen posttraumatische stressstoornis heeft ontwikkeld. “Dan volstaat voorlichting en psycho-educatie over de mogelijke gevolgen, naast een goede werksfeer, goede collegiale opvang en betrokkenheid van collega's”, aldus Paul Boelen tot slot. <

VUURWERKTRADITIE IS AAN VERANDERING TOE

Tijdens de jaarwisseling eindigen jaarlijks bijna 500 mensen op de spoedeisende hulp, raken 200 ogen beschadigd, valt gemiddeld één dode per jaar en worden zo'n 11.000 incidenten geregistreerd. Daarmee is het op veel plaatsen in Nederland het onveiligste feest van het jaar. In december 2017 publiceerde de Onderzoeksraad voor Veiligheid een rapport over de veiligheidsrisico's tijdens de jaarwisseling. Over de vergaande aanbevelingen in dit rapport hadden we een gesprek met Kathalijne Buitenweg, lid van de Tweede Kamer namens GroenLinks.

Om de veiligheid tijdens de jaarwisseling te vergroten, moet er een verbod komen op vuurwerk dat veel letsel veroorzaakt, bijvoorbeeld vuurpijlen. Ditzelfde geldt voor vuurwerk dat tot gevaarlijk gedrag uitnodigt en overlast geeft, zoals vuurwerk dat enkel is ontworpen om een knaleffect te creëren. Dit zijn de aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid in het in december 2017 verschenen rapport Veiligheidsrisico's jaarwisseling. Tot nu toe hebben deze aanbevelingen geen effect gehad. Ook een kabinetsvoorstel is voorlopig niet te verwachten. Minister Grapperhaus (CDA, Justitie) en staatssecretaris Van Veldhoven (D66, Milieu) hebben geopperd knalvuurwerk zoals rotjes te gaan verbieden, maar de VVD heeft direct al laten weten daarmee niet te zullen instemmen. Momenteel studeert Grapperhaus op een alternatief, namelijk de mogelijkheid om gemeenten zelf te laten bepalen of er binnen hun lokale grenzen een totaal vuurwerkverbod komt.

Goede weg

Tweede Kamerlid Kathalijne Buitenweg was in december 2017 een van de weinige Kamerleden die zich positief uitlieten over de aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid. "Een algemeen verbod gaat op dit moment nog te ver", zegt ze. "Ik denk dat het goed is om de verandering die nu is ingezet, richting meer kleinschalig vuurwerk en veel minder zwaar vuurwerk, verder door te zetten. Bedenk dat we pas sinds een jaar of vijf over het gebruik van vuurwerk zijn gaan twijfelen. Ik denk ook dat de gemeenten nu meer werk gaan maken van het gemeenschappelijke vuurwerk en dat we die ontwikkeling eerst een kans moeten geven. Ik wil dus wel in de voorhoede aan dit onderwerp trekken, maar wil geen besluiten nemen die echt helemaal niet door de bevolking worden gedragen. Ik volg in

Kathalijne Buitenweg

zekere zin de lijn van de Onderzoeksraad. We moeten het lichtere vuurwerk blijven toestaan en vuurpijlen en knalvuurwerk inderdaad verbieden. Daarnaast moet dan een gemeenschappelijk vuurwerk worden aangeboden. Ik denk dat dat een goede weg is om in te slaan."

Tradities veranderen

Kathalijne Buitenweg is zelf geen fervent gebruiker van vuurwerk. "In ons gezin zwaaien we nog steeds met sterretjes, veel verder zijn we niet gekomen", zo zegt ze. "Wel vind ik het superleuk om te zien, het kan een echt bijzondere ervaring zijn. Ik kan me daarom goed voorstellen dat je van de jaarwisseling een bijzondere avond wilt maken, met vuurwerk erbij. Tegelijkertijd heeft vuurwerk heel veel keerzijden, voor de luchtverontreiniging, voor de dieren en

"Er raken veel mensen gewond, vooral jongeren, die hun leven lang getekend zijn."

natuurlijk ook voor mensen. Er raken veel mensen gewond, vooral jongeren, die hun leven lang getekend zijn. Hulpverleners hebben ermee te maken, omdat ze gewonden moeten helpen, maar ook omdat ze ermee worden bekogeld. Zelf vond ik het altijd heel spannend om met een wandelwagen door bepaalde delen van Amsterdam te lopen. Ik moest er niet aan denken dat daar vuurwerk in zou komen. We moeten dat

“maar de vuurwerklobby is even sterk, zo niet sterker”

raad voor Veiligheid uitkwam, ik toevallig met een aantal collega's bij elkaar zat. We werden door verschillende media gevraagd te reageren en interessant was, dat een aantal mensen dat niet durfde. Dat vond ik verrassend, want een jaar geleden was ik het die iets moest verdedigen, namelijk dat er veel keerzijden aan vuurwerk zitten, en nu is dat een standpunt waar je gerust voor uit kunt komen." Twee kampen zijn er ook als het om belangengroeperingen gaat: de oogartsen hebben zich fel tegen het vuurwerk gekant, "maar de vuurwerklobby is even sterk, zo niet sterker", zegt Kathalijne Buitenweg. "Er zijn natuurlijk economische belangen, die groot zijn, want er wordt de laatste dagen van december enorm veel verkocht." Wel treft Kathalijne Buitenweg aan haar zijde de burgers in de samenleving en de Kamerleden die willen dat er harder tegen illegaal of voortijdig vuurwerk wordt opgetreden. "Daar is inmiddels wel een grote meerderheid voor", zegt ze. "Ook mijn collega Chris van Dam van het CDA wil kijken of jongeren die de dag vóór oudejaarsdag vuurwerk hebben afgestoken, langer in voorarrest kunnen blijven. Je merkt dat ook daar ongemak ontstaat en dat de roep om harder optreden luider wordt."

Grensproblematiek

Als het om illegaal vuurwerk gaat, is er natuurlijk sprake van een grensproblematiek. De vuurwerktraditie in Nederland is uniek in Europa, waar de handelaren in Duitsland en België van willen meeprofiten, ook als het om de verkoop gaat van vuurwerk dat in Nederland illegaal is. Moeten daar in Europees verband afspraken over worden gemaakt? "Nee!" zegt Kathalijne Buitenweg stellig. "Ik ben een groot voorstander van Europa, maar daar hoort ook bij dat je goed moet bedenken wat wel en niet nationaal is. De oud- en nieuwviering is geen Europese

competentie. Natuurlijk is het een probleem als er zwaar, illegaal vuurwerk vanuit buurlanden kan worden geïmporteerd, maar dat moet je volgens mij door een betere handhaving oplossen en niet door middel van Europese afspraken. Dan zou je het voor 27 landen gaan regelen en dat is in dit verband helemaal niet nodig. Wanneer wij in Nederland nationaal strengere regels stellen, hoort daar gewoon een strengere handhaving bij."

Verwachtingen

Gevraagd naar haar verwachtingen omtrent dit vraagstuk op de wat langere termijn zegt Kathalijne Buitenweg: "Over twintig jaar zullen we nog licht vuurwerk hebben, maar ik denk dat het zware vuurwerk dan afgeschaft zal zijn. Mensen zullen dat dan vrij normaal vinden. We moeten nu door een barrière heen, maar mensen zien wel steeds meer de nadelen van vuurwerk. Vroeger had je een paar artsen die tegen vuurwerk lobbyden, maar tegenwoordig heb je daar ook de natuurbeweging en ouderenorganisaties bij. Ook mensen met huisdieren vinden het eigenlijk niet leuk meer. Het wordt maatschappelijk steeds meer aanvaardbaar om over de keerzijden te praten, juist omdat het steeds meer uit de hand loopt. Daarom denk ik dat de roep om aanpassing steeds luider zal worden." <

allemaal niet willen en dat is ook niet de Nederlandse traditie die we willen koesteren. Natuurlijk zijn er heel veel mensen die de traditie willen bewaren, om na een gezellige avond om twaalf uur naar buiten te gaan om vuurwerk af te steken. Veel mensen staan er ook niet om te springen om dan ergens naartoe te moeten voor een gemeenschappelijk vuurwerk. Dat vergt dus allemaal een grote verandering, maar tegelijkertijd ben ik ervan overtuigd dat je tradities kunt veranderen."

Aan haar zijde

Toch zal dat veranderen niet van een leien dakje gaan. Om te beginnen kan Kathalijne Buitenweg niet op veel medestanders in de Kamer rekenen, "hoewel ik daar ook een verandering bespeur", zegt ze. "Ik herinner me dat toen het rapport van de Onderzoeks-

BRANDVEILIGHEID ONDER DRUK DOOR TOENEMENDE VERGRIJZING

In de groep slachtoffers van fatale woning-branden zijn ouderen oververtegenwoordigd. Van de 28 slachtoffers in 2017 waren 19 mensen 61 jaar of ouder en 10 mensen 81 jaar of ouder. Van elke drie doden zijn er dus twee ouder dan 61 jaar. Momenteel is circa 19 procent van de Nederlandse bevolking ouder dan 65 jaar. In 2030 zal dat ongeveer 24 procent zijn en in 2040, wanneer de top van de vergrijzing wordt bereikt, 26 procent. Zonder adequate maatregelen zal het aantal oudere branddoden in de komende decennia flink stijgen. Een gesprek over deze problematiek met ing. René Hagen MPA, lector Brandpreventie bij de Brandweeracademie van het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV).

De Brandweeracademie heeft in de afgelopen jaren uitgebreid onderzoek gedaan naar het probleem van de vergrijzing, om te beginnen om het probleem in kaart te brengen. Ging het bijvoorbeeld vooral om ouderen die zelfstandig wonen, ouderen in seniorencomplexen of ouderen in verpleeghuizen? René Hagen: "Het gaat vooral mis in de zelfstandige woonomgeving. De overheid wil van bejaardenhuizen en verzorgingshuizen af. Ouderen wonen thuis of in een verpleeghuis, daartussenin is er geen keuze meer. Omdat alleen de heel zware gevallen in een verpleeghuis kunnen verblijven, moeten veel ouderen met behoorlijke zorgzwaartepakketten thuis blijven wonen. De bouw en brandveiligheidswetgeving houdt daar echter geen rekening mee en gaat er nog steeds van uit dat mensen die thuis wonen, zelfredzaam zijn."

Zelfredzaam?

"Het zelfstandig wonen is dus een probleem", vervolgt René Hagen. "De wetgever stelt dat

wie zorg op afroep of op afspraak heeft, bij brand zelfredzaam is. Dat staat letterlijk zo in het Bouwbesluit. Een paar jaar geleden was dat misschien zo, want mensen met een licht zorgzwaartepakket kregen zorg op afroep of op afspraak en met een iets zwaarder zorgzwaartepakket ging je naar het verzorgingshuis. Nu ga je pas met een heel zwaar zorgzwaartepakket naar een verzorgingshuis. Dit betekent dat er mensen zijn die niet in staat zijn zich 's morgens te wassen, hun sokken aan te trekken en zelf te eten, maar die volgens de wetgever prima in staat zijn om bij een brand zelf weg te komen. Maar dat gaat echt niet."

Rook is dodelijk

De premisse dat mensen bij een brand kunnen vluchten, gaat niet op volgens Hagen. "Ze komen het woongebouw niet uit. Ze lopen geen dertig meter door de rook, niet alleen omdat ze te langzaam lopen, maar ook omdat ze heel weinig rook binnen kunnen hebben. Rook is veel eerder dodelijk voor ouderen dan voor anderen. En als ze >

René Hagen

dat dan nog overleven, komen ze in een ziekenhuis terecht waar ze een longontsteking of een delier krijgen en daaraan dood gaan. Bij de brand in seniorenflat De Notenhout in Nijmegen in 2015 kwamen vier bewoners rechtstreeks door de brand om het leven, maar later ook nog eens enkelen doordat ze in het ziekenhuis terechtkwamen. Bovendien durfden zesentwintig mensen nooit meer naar hun woning terug en ook dat is een probleem."

Grote complexen

De gang van zaken met betrekking tot ouderenhuisvesting levert nog andere problemen op. Verzorgingshuizen worden weliswaar functioneel gesloten, maar nogal

eens blijven de bewoners er wonen, zij het dan in zelfstandige wooneenheden. "De verzorging is eruit, de bedrijfshulpverlening is eruit, de brandmeldinstallatie is eruit, maar de risico's blijven!" zegt René Hagen. Daarnaast wordt veel nieuwe huisvesting aangeboden, grote complexen exclusief voor ouderen. "De Notenhout is geen uitzondering", zegt Hagen. "Is er een brand en komt de brandweer ter plaatse, dan zitten er honderd mensen in de rook binnen. De brandweer is er om enkele levenden uit het gebouw te halen, maar haalt er niet in drie minuten honderd man uit! Voor ons is dat een grote zorg." Gaat het om verpleeghuizen, dan verblijven daar uitsluitend mensen die nagenoeg helemaal niets meer zelfstandig

kunnen doen. René Hagen: "Zonder tillift komt bijna niemand meer zijn bed uit. Dat legt natuurlijk een heel grote wissel op de brandveiligheid in die verpleeghuizen, op de sterkte van de BHV-organisatie, op het aantal verplegers en noem maar op."

Moeilijke discussie

Mogelijk ziet ook de overheid wel in dat er problemen zijn, maar die is voornamelijk niet van zins wetten en regels aan te passen. Vanuit de overheid ligt de focus volledig op voorlichting. "Vaak is dat prima", zegt René Hagen, "want ouderen reageren heel goed op voorlichting, beter dan jongeren. Maar je kunt iemand wel vertellen wat hij moet doen, maar als hij dat niet kan, los je natuurlijk niets op." In zijn contacten met de overheid pleit René Hagen er onder meer voor om ten behoeve van seniorencomplexen een aparte categorie in de bouwreggeving op te nemen. "Onlangs heb ik nog een moeilijke discussie op het ministerie gehad", vertelt hij. "Ik heb gezegd dat het ministerie gewoon eerlijk moet zijn. Ik bepaal natuurlijk niet wat de wetgever beslist. Als het ministerie zegt dat het met wetgeving niet verder gaat, dan is dat prima. Maar ze kunnen niet zeggen dat ze dan het probleem hebben opgelost, want dat is gewoon niet waar."

"want ouderen reageren heel goed op voorlichting, beter dan jongeren"

Eerlijk zijn

"Alles heeft zijn beperkingen", zegt René Hagen tot slot. "Dat begrijp ik. Er zijn ook mensen die de dertig branddoden vergelijken met de zes- à zevenhonderd verkeersdoden elk jaar. 'Waar praten we over', zeggen ze dan. Maar je kunt zulke cijfers niet met elkaar vergelijken. Het land zou te klein zijn als we elk jaar dertig doden door terroristische aanslagen zouden hebben! Wat dat betreft bepaalt de tijd wat we wel en niet acceptabel vinden." <

A portrait of a middle-aged man with a receding hairline, wearing a black t-shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. Behind him is a large, abstract painting with vibrant colors like yellow, red, and blue, and a prominent white face-like shape on the right side. The painting has a textured, layered appearance.

OOK BIJ DE BRANDWEER IS NIEMAND VAN STEEN

Dirk de Vries

In het werk van de brandweer rijgen schokkende gebeurtenissen zich aaneen. Brandweerlieden kunnen in een afgebrande woning een verkoold lichaam vinden, moeten ernstig gewonde slachtoffers van verkeersongelukken uit autowrakken bevrijden en geven bijstand aan overlevenden van branden en ongelukken die in een shock verkeren. Wanneer het hun te veel wordt, kunnen zij op collegiale opvang rekenen. Die krijgen ze dan van getrainde collega-brandweerlieden in zogenoemde collegiale opvangteams of bedrijfsopvangteams. Vanuit Brandweer Nederland worden deze teams ondersteund door de vakgroep 'Nazorg eigen personeel' en voorzitter van deze vakgroep is Dirk de Vries, afdelingshoofd Noordoost van Brandweer Fryslân. >

De aandacht voor traumaopvang bij de brandweer kent een niet bijzonder lange geschiedenis. Er wordt pas serieus werk van gemaakt sinds een ernstig incident in Den Haag in de jaren negentig, waarna opvang van betrokken brandweermannen noodzakelijk bleek. Naar aanleiding daarvan verscheen in 1994 het rapport 'Niemand is van steen'. Bij diverse brandweerkorpsen in Nederland werd kort daarna een zogenoemd bedrijfsopvangteam (BOT) of collegiaal opvangteam (COT) ingesteld, om brandweerlieden die een schokkende gebeurtenis hadden meegemaakt, in de gelegenheid te stellen deze met collega's te bespreken. Na de totstandkoming van de 25 veiligheidsregio's in Nederland kon op dit gebied aan verdere professionalisering worden gewerkt. Op grond van de laatste inzichten ten aanzien van optimale opvang, ondersteuning en nazorg werd in 2010 de 'Richtlijn psychosociale ondersteuning geüniformeerd' opgesteld, welke door de vakgroep 'Nazorg eigen personeel' voor de brandweer werd geconcretiseerd in de 'Handreiking Opvang en nazorg brandweer'.

Zo laagdrempelig mogelijk

"Op grond van deze handreiking organiseert de brandweer in elke veiligheidsregio zijn eigen nazorg", licht Dirk de Vries toe. "Het bedrijfsopvangteam van Brandweer Fryslân telt momenteel veertien mensen, maar in andere veiligheidsregio's kan dat aantal groter of kleiner zijn. Soms zijn de teams op twee niveaus georganiseerd, op het niveau van de regio en op kazerneniveau. Ook de werkwijze van de teams varieert per regio. In sommige regio's wordt het collegiaal opvangteam per definitie na een bepaald

incident gealarmeerd en in andere, zoals ook bij ons, gebeurt dat op verzoek van de officier van dienst of de bevelvoerder. In ons team hebben we drie coördinatoren en zij worden dan gealarmeerd. Zij gaan na wat er is gebeurd en waarom collegiale opvang nodig zijn, waarna twee mensen van het team voor een nabespreking of een debriefing naar de kazerne komen. Naderhand wordt dan nog gemonitord of er behoefte aan een tweede gesprek is. Zo is de procedure langs de warme kant, de incidentenkant van de organisatie. Merkt een brandweerman zelf dat het niet lekker gaat, dan kan hij via een leidinggevende hulp vragen en dat is dan via de koude kant. Ook heeft ons

bedrijfsopvangteam een eigen e-mailadres en telefoonnummer dat mensen kunnen gebruiken om contact te leggen. We proberen het zo laagdrempelig mogelijk te houden." De collegiale opvang heeft wel een grens, voegt De Vries eraan toe. Doet zich een ernstige problematiek voor, dan kan worden geconcludeerd dat de collegiale opvang niet toereikend is. Het collegiale opvangteam kan dan besluiten de doorverwijzing van betrokkene naar professionele psychosociale hulp vanuit het Instituut voor Psychotrauma te ondersteunen.

Bijzondere ervaringen

Schokkende gebeurtenissen komen

“De mobiele telefoon van een dodelijk slachtoffer die overgaat. Zo’n detail zal je altijd blijven vasthouden”

vanzelfsprekend zeer geregeld voor, maar lang niet altijd dient traumatische opvang plaats te vinden. Vaak is het al voldoende als collega’s onder elkaar dergelijke gebeurtenissen bespreken. Het voordeel daarvan is dat collega’s dezelfde taal spreken en dat praat makkelijker dan met familie of kennissen. Een gesprek met iemand van het bedrijfsopvangteam kan gewenst zijn als er iets bijzonders is gebeurd, bijvoorbeeld een incident met kinderen onder de slachtoffers, een brand waarbij het niet is gelukt iemand uit het pand te redden of na een heftige schrikreactie omdat de brandweerman dacht dat een familielid of vriend bij een dodelijk ongeluk betrokken was. Ook de opeenstapeling van gebeurtenissen of de combinatie van een incident en een ervaring in de privé sfeer kan tot geestelijke nood leiden. “Vrijwilligers die vanwege traumatische

ervaringen als brandweerman stoppen, hebben wij niet gehad”, zegt Dirk de Vries. “Jaren geleden heb ik wel een collega gehad die bij een brand altijd vooraan stond, maar bij een ernstig verkeersongeluk liever het glas ging opvegen. Die wist dat van zichzelf en als je dan een keuze hebt, hoeft dat geen probleem te zijn. Zelf heb ik eens gehad dat ik toevallig drie keer bij een gelijksoortig incident kwam. Toen had ik de triestigheid daarvan wel even gehad en heb ik ook aangegeven dat ik zulke incidenten een paar keer aan mij voorbij wilde laten gaan.”

Overleg en scholing

Twee of drie keer per jaar komen de coördinatoren van de collegiale opvangteams in het land bij elkaar voor landelijk overleg. Er worden dan ervaringen uitgewisseld, tips en adviezen gegeven en zaken op elkaar afgestemd. Regelmatig wordt voor die bijeenkomsten een spreker gevraagd om over een ontwikkeling in de psychosociale nazorg te vertellen. Daarnaast wordt behoorlijk veel aan opleiding gedaan. De collegiale opvangteams in het team van Brandweer Fryslân krijgen een startopleiding en elke jaar een tweedaagse bijscholing. Eén dag wordt dan door professionele trainers gevuld, bijvoorbeeld op het gebied van gesprekstechnieken, en één dag gaan de deelnemers voornamelijk zelf aan de slag. De Vries: “Dan wordt onder meer aan de onderlinge verbinding met elkaar gewerkt en die is erg belangrijk. Je moet een goed team zijn om de gebeurtenissen die er geweest zijn, met elkaar te bespreken en te evalueren. Het team bestaat immers uit brandweermensen uit verschillende korpsen in Friesland. Die komen elkaar normaliter

niet zo vaak tegen en daarom is het belangrijk dat je af en toe elkaar treft en met elkaar kunt bijpraten.” Tijdens de bijscholingsdagen staat geregeld ook preventie op het programma. Door collegiale opvangteams psycho-educatie te geven en hen te informeren over wat ze kunnen verwachten, wordt geprobeerd hun mentale weerbaarheid en eigen veerkracht te vergroten.

Steunpunt Brandweer

Voor meer gespecialiseerde psychosociale hulp binnen de brandweerorganisatie en ook voor hulp aan oud-brandweerlieden is er tot slot nog het Steunpunt Brandweer. Dirk de Vries: “Wie de brandweer al heeft verlaten, kan ook jaren erna nog mentale problemen krijgen en dan bij het Steunpunt Brandweer aankloppen. Maar kun of wil je niet naar de collegiale opvang in de eigen veiligheidsregio, ook dan kan het Steunpunt Brandweer een uitkomst zijn.” Alle beschikbare hulp binnen de brandweerorganisatie ten spijt blijven sommige geluiden, geuren of beelden onuitwisbaar in het brein van de brandweerman aanwezig. Neem bijvoorbeeld het gekrijs van doodsbanke varkens in een brandende stal, de geur van een lichaam in ontbinding of – wat Dirk de Vries altijd zal bijblijven – de mobiele telefoon van een dodelijk slachtoffer die overgaat. “Zo’n detail zal je altijd blijven vasthouden”, zegt hij. <

“Jaren geleden heb ik wel een collega gehad die bij een brand altijd vooraan stond, maar bij een ernstig verkeersongeluk liever het glas ging opvegen.”

KOPLOPER IN HET VOORKOMEN VAN FATALE WONINGBRANDEN

Branden met dodelijke of ernstig gewonde slachtoffers – het thema van deze editie van *Uit de brand* – brengen veel leed teweeg, uiteraard bij de direct betrokkenen, maar ook bij hulpverleners. Elke fatale brand die kan worden voorkomen, betekent daarom een enorme winst. Wat dat betreft doet Nederland het heel goed. Volgens het Instituut voor Fysieke Veiligheid (IFV) bedroeg het aantal dodelijke slachtoffers bij woningbranden in Nederland 26 doden minimaal en 37 doden maximaal per jaar in de afgelopen tien jaar. Deze cijfers zijn bijzonder gunstig vergeleken met de aantallen slachtoffers in andere Europese landen. In Nederland bedraagt het gemiddelde circa 2 doden per miljoen inwoners per jaar, terwijl het Europese gemiddelde op 12 doden per miljoen inwoners per jaar ligt. Niet voor niets wenden steeds meer buitenlandse branddeskundigen zich voor advies tot hun Nederlandse collega's.

In 2017 deden zich in Nederland 27 fatale woningbranden voor, met in totaal 28 dodelijke slachtoffers. In de eerste vier maanden van 2018 deden zich 8 fatale woningbranden voor, met evenzoveel slachtoffers. Bij deze branden werd ook een Salvagecoördinator van Stichting Salvage ingeschakeld.

Preventie succesvol

Het aantal dodelijke slachtoffers bij woningbranden is ook in Nederland veel hoger geweest. In de jaren zestig werden in één jaar wel 130 doden geregistreerd. Dit aantal is tot ongeveer een kwart daarvan teruggebracht, terwijl er vergeleken met de jaren zestig veel meer inwoners zijn, de vuurbelasting in de woningen veel hoger is en er veel meer elektrische apparatuur wordt gebruikt. Het kan niet anders dan dat alle acties in Nederland omtrent brandveilig leven, de voorlichting over woningbranden, het

“Met de gunstige cijfers is Nederland veruit de beste van de klas.”

gebruik van rookmelders en al dat soort zaken hun vruchten hebben afgeworpen. Ook de bouwregelgeving, die eerst en vooral op het voorkomen van slachtoffers en het voorkomen van het overslaan van de brand is gericht, zal daaraan hebben bijgedragen. Voor wat betreft de branden in andere objecten dan woningen is er minder zicht op het aantal omgekomen slachtoffers, maar geschat wordt dat dit aantal ongeveer vijf doden per jaar bedraagt. Voor wat betreft het aantal gewonden als gevolg van brand blijkt uit ervaring dat dit aantal per jaar telkens circa het tienvoudige van het aantal dodelijke slachtoffers bedraagt. Het IFV verstaat onder een gewonde een ieder die na een brand naar het ziekenhuis wordt gebracht. Iemand die rook heeft ingeademd en in een ambulance wordt onderzocht, wordt dus niet meegerekend.

Kinderen, grote branden

De gunstige cijfers voor Nederland klinken ook door in het aantal bij woningbranden omgekomen jongeren: in 2017 drie, in 2016 twee, in 2015 geen, in 2014 één en in 2013 twee. Slachtoffers onder baby's en heel jonge kinderen zijn er nauwelijks, mogelijk doordat baby's zelden alleen worden gelaten als zij liggen te slapen en doordat er voor jonge kinderen naschoolse opvang is. In andere

slachtoffers. In de afgelopen vijftig jaar deed zich gemiddeld eens in de vijf jaar zo'n brand voor, maar nu dateert de laatste van al bijna dertien jaar geleden. Als gevolg van een brand in het cellencomplex op Schiphol-Oost kwamen op 27 oktober 2005 elf gedetineerden om. Eerdere branden met meer dan tien doden waren de cafébrand in Volendam (2001, 14 doden), de vuurwerkramp in Enschede (2000, 23 doden), de brand in Pension De Vogel in Den Haag (1992, 11 doden), de brand in Casa Rosso in Amsterdam (1983, 13 doden), een woningbrand aan de Oleanderstraat in Rotterdam (1980, 11 doden) en de brand in Hotel Polen in Amsterdam (1977, 33 doden).

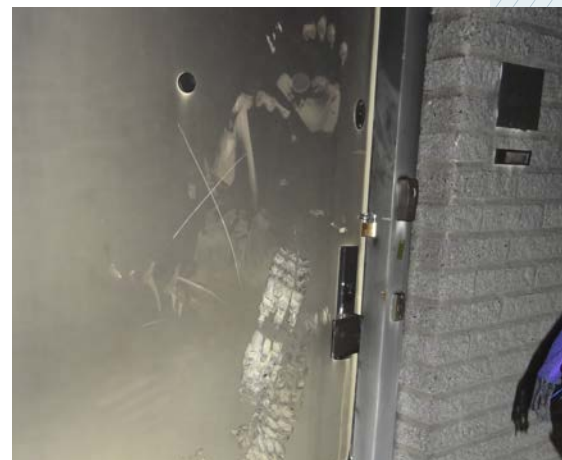
Buitenlandse interesse

Met de gunstige cijfers is Nederland veruit de beste van de klas. België bijvoorbeeld heeft 6 miljoen inwoners minder dan Nederland, maar twee keer zo veel branddoden. Ditzelfde geldt voor Denemarken, met zelfs bijna 12 miljoen minder inwoners dan Nederland. Deze verschillen komen niet voort uit een andere bouwwijze van woningen, maar wel uit het gedrag van mensen. Preventie moet daarom vooral daarop worden gericht. Regelmatig krijgt de Brandweeracademie van het Instituut Fysieke Veiligheid dan ook bezoek vanuit het buitenland, met het verzoek uit te leggen hoe de zaken in Nederland worden aangepakt. Het is vervolgens aan de bezoekers om na te gaan welke verschillen er zijn met hun bouwregelgeving, productveiligheid, handhaving, voorlichting, rookmelderdekking et cetera. Bovendien is de Brandweeracademie gevraagd om het Nederlandse brandonderzoek Europees uit te rollen. Het is de bedoeling dat eind 2018 een rapport zal verschijnen waarin een vergelijking tussen vijf Europese landen wordt gemaakt. Dit rapport kan dan een eerste stap zijn richting een brandveiliger Europa naar Nederlands model. Een beter inzicht in de oorzaken en gevolgen van woningbranden is immers de

belangrijkste stap naar meer brandveiligheid in de woonomgeving.

Nieuwe risico's door vergrijzing

In Nederland zelf is het natuurlijk de uitdaging om de statistieken voorbeeldig te houden. Hiervoor is het nodig dat nieuwe risico's worden onderkend en dat de samenleving daarop wordt voorbereid. In het bijzonder zijn er drie aandachtspunten. Om te beginnen is de vergrijzing een groot risico. Nu al is twee derde van de dodelijke slachtoffers als gevolg van een woningbrand ouder dan zestig jaar, terwijl deze groep slechts iets meer dan 20 procent van de bevolking uitmaakt. Deze groep wordt groter

STICHTING SALVAGE TELDE IN

2017 in totaal **434** gewonden

2018 in totaal **185** gewonden,
in de eerste 4 maanden

2017 in totaal **31** overledenen

2018 in totaal **7** overledenen,
in de eerste 4 maanden

landen gaat men hier anders mee om. Ook zijn er gunstige cijfers te melden als het gaat om grote branden met meer dan tien

en zonder adequate maatregelen zal dan ook het aantal slachtoffers in deze groep toenemen. Vervolgens is de aanstaande energietransitie een zorg. Deze vereist veel meer zonnepanelen op daken van woningen en het gebruik van lithiumbatterijen waarin energie wordt opgeslagen. Ook op dat punt zijn de risico's niet uitsluitend denkbeeldig. Tot slot zitten er risico's in het concept van duurzaam wonen, met huizen die optimaal worden geïsoleerd. Dit zal tot gesmoorde branden leiden, die eerder dodelijk zijn dan branden in geventileerde ruimten. <

EEN VERBRAND LICHAAM ROEPT VEEL VRAGEN OP

De vondst van een lichaam in een uitgebrand pand roept meteen allerlei vragen op. Was het slachtoffer misschien al dood voordat de brand uitbrak? Wat was in dat geval de doodsoorzaak? De officier van justitie kan in zo'n zaak beslissen het lichaam voor sectie over te laten brengen naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. We vroegen forensisch patholoog dr. Vidija Soerdjbalie-Maikoe toe te lichten hoe zo'n onderzoek wordt uitgevoerd. Vidija Soerdjbalie werkt al 12,5 jaar bij het NFI en is tevens als klinisch kinderpatholoog aan het Erasmus MC verbonden.

Vindt men na een brand een lichaam, dan zijn er vier mogelijkheden. Het slachtoffer is door de brand omgekomen, het slachtoffer is door de brand omgekomen maar het lichaam vertoont verwondingen die niet door de brand zijn veroorzaakt, het slachtoffer was al dood voordat de brand ontstond en is een natuurlijke dood gestorven of het slachtoffer was al dood toen de brand ontstond en is door een geweldsmisdrijf om het leven gekomen.

Indicatiestelling

"Het is in eerste instantie niet aan ons om te bepalen of er verdachte omstandigheden zijn en een gerechtelijke sectie wordt gelast", zegt Vidija Soerdjbalie. "De indicatiestelling ligt helemaal in het voortraject, bij de politie, de gemeentelijke lijkschouwer en de officier van justitie. Zij beslissen samen of een lichaam of een restant daarvan voor onderzoek naar het NFI wordt gebracht." Wanneer na het

onderzoek door het NFI wordt geconcludeerd dat het slachtoffer door de brand is omgekomen, zonder verdere verdachte bevindingen, kan dat voor politie en justitie zinnige informatie zijn. Een misdrijf kan dan mogelijk worden uitgesloten. De vraag is echter welke zaken uiteindelijk bij het NFI voor een sectie worden aangeleverd. Vidija Soerdjbalie: "Ik weet niet hoeveel zaken wel bij justitie worden gemeld, maar niet naar ons worden doorverwezen. Wel weet ik dat het overgrote deel van de zaken die wij onderzoeken, terecht naar ons zijn verwezen. In hoeverre van onderdiagnostiek in het voortraject sprake is, waardoor een bepaald lichaam niet naar ons wordt verwezen, daarover kan ik geen uitspraak doen."

CT-scan

Wanneer een verbrand lichaam door het NFI moet worden onderzocht, wordt sinds enige tijd altijd eerst een CT-scan van het lichaam

gemaakt. Het NFI beschikt zelf nog niet over een CT-scanner, maar heeft daarvoor met verschillende ziekenhuizen afspraken gemaakt. Een CT-scan kan zaken in beeld brengen die bij een sectie niet meteen aan het licht komen, simpelweg doordat een lichaam niet bij voorbaat volledig wordt opengelegd. "Bijvoorbeeld aangezichtsfracturen", licht Vidija Soerdjbalie toe. "Bij de sectie zien wij die niet, omdat wij het gelaat niet fileren, terwijl je die op zo'n CT-scan heel goed in beeld kunt brengen. We hebben onlangs in kaart gebracht wat het belang van een CT-scan kan zijn en we zijn tot de conclusie gekomen dat die bij brandslachtoffers van heel grote waarde is, misschien niet om de doodsoorzaak vast te stellen, maar wel om de traumatische letsels zo uitvoerig mogelijk in kaart te brengen. In sommige gevallen kan zo de toedracht beter worden begrepen. Voor het vaststellen van de doodsoorzaak is de sectie nog steeds de gouden standaard."

Wel of niet in leven

Is een lichaam eenmaal op de sectiekamer van het NFI aangekomen, dan is de belangrijkste vraag die moet worden beantwoord of het slachtoffer ten tijde van de brand wel of niet in leven was. "Meestal kunnen we die vraag goed beantwoorden", zegt Vidija Soerdjbalie. "Je kunt het immers op een simpele manier nagaan, op twee manieren. De eerste is toxicologisch onderzoek. Door bloedonderzoek is te bepalen of het slachtoffer wel of niet koolmonoxide heeft ingeademd en dus wel of niet in leven was ten tijde van de brand. Dit kan met een speedprocedure waarbij we binnen enkele uren de uitkomst al weten. Daarnaast is toxicologisch onderzoek belangrijk om vast te stellen of bij de brand

vluchtige stoffen zijn gebruikt en of het slachtoffer bedwelmd is geweest of medicijnen of drugs had ingenomen. De tweede manier om vast te stellen of een slachtoffer in leven was, is dat wij op de sectietafel nagaan of het slachtoffer roet heeft ingeademd en of er hittede schade aan de luchtwegen is. Als er geen roet in de luchtwegen aanwezig is, was het slachtoffer hoogstwaarschijnlijk al dood toen de brand werd veroorzaakt. Met de combinatie van die bevindingen kan ik met zekerheid vaststellen of een persoon ten tijde van de brand wel of niet in leven was."

Doodsoorzaak

"Na het onderzoek ten aanzien van de vitaliteit", vervolgt Vidija Soerdjbalie, "richten we ons op de vraag naar de doodsoorzaak. Slachtoffers kunnen een natuurlijke dood zijn gestorven, waarna de brand ontstond, maar brand en ook water zijn omstandigheden die vaak worden gekozen om bewijs weg te maken. Men wil dan het bewijs van een ingewerkt trauma –zoals verwurging, schietverwondingen, steekwonden of geweldsinwerkingen door stompen bijvoorbeeld – maskeren door het lichaam te

verbranden. We moeten dus ontzettend op onze hoede zijn en ons niet alleen op de brand focussen, maar ook op wat er nog meer kan zijn gebeurd. Soms kunnen we dat heel goed beoordelen en een uitspraak doen over een eventuele andere vorm van geweld dan het thermisch geweld die de dood heeft veroorzaakt. Maar soms ook is het lichaam zo aangedaan, dat we alleen maar niet kunnen uitsluiten dat er van een andere relevante geweldsvorm sprake is geweest. En zo staat het dan ook in ons rapport."

Deel van bewijsvoering

Vidija Soerdjbalie schrijft zelf de rapporten over de onderzoeken die zij verricht. Omwille van de kwaliteitsborging leest een van haar collega's haar rapporten voordat deze de deur uitgaan en leest zij de rapporten van haar collega's. Gaat het om een branddode waarbij alleen de koolmonoxidemeting van belang was, dan werkt zij zo'n 3 à 3,5 uur aan het onderzoek en de rapportage daarover. Is er sprake van verschillende geweldsvormen die op het lichaam hebben ingewerkt, dan komt er al gauw een uur of meer bij. Ook het onderzoek en de verslaggeving daarover in

het geval van kinderlichamen neemt doorgaans meer tijd in beslag. Bij kinderen vindt immers ook een uitgebreide beoordeling van de geslachtsdelen plaats om tekenen die passen bij eventueel seksueel misbruik vast te stellen. Sinds de evaluatie van de Schiedammer parkmoord in 2000 hoort fotografie tot het forensisch werk. De foto's zijn een onderdeel van het forensisch bewijs

"Ik ben dol op kinderen en ben erg gevoelig voor het leed van kinderen."

en maken contra-expertise mogelijk, terwijl een lichaam na onderzoek niet gemakkelijk nog eens te onderzoeken valt. De foto's worden niet in het rapport opgenomen, maar worden op een cd gezet om onvoorbereide lezers niet met gruwelijke beelden te confronteren. "Bij de rapportage moeten we altijd heel zorgvuldig te werk gaan", zegt Vidija Soerdjbalie. "Het rapport maakt deel uit van de bewijsvoering en wordt gebruikt in de rechtsgang. Het geeft de politie en de officier van justitie richting in hun verdere onderzoek en er mogen daarom geen fouten in staan. Je moet er daarom de nodige tijd in steken."

Troost

Vidija Soerdjbalie is moeder van drie kinderen. Valt het haar niet enorm zwaar om onderzoek te moeten doen aan ernstig verminkte lichamen, onder meer van kinderen? "Ik ben dol op kinderen", antwoordt ze "en ben erg gevoelig voor het leed van kinderen. Hoewel het overleden kinderen betreft, doe ik dit werk met veel inzet en overtuiging, om indirect iets voor hen te kunnen betekenen. Misschien kan ik in het kader van waarheidsvinding wel iets voor broertjes en zusjes doen. Als mijn rapport 's avonds de deur uitgaat en bijvoorbeeld als consequentie heeft dat een broertje of zusje naar een veilige plek wordt gebracht, zodat het niets wordt aangedaan, vind ik dat al een hele troost. Ik vind dat ik met mijn werk iets moois voor de samenleving doe en dat geeft mij de energie om dit te blijven doen." <

Vidija Soerdjbalie

INGRIJPENDE GEBEURTENIS

Een brand met overlijden is een ingrijpende gebeurtenis. De Salvagecoördinator staat dan voor nabestaanden klaar om hulp te bieden. Jérôme Bongers en Danny Tibbertsma leggen uit wat hun rol is bij een brand met overlijden en vertellen over hun persoonlijke ervaringen.

Danny Tibbertsma werkt 9 jaar als schade-expert voor CED Property te Capelle a/d IJssel en 5 jaar als Salvagecoördinator in regio West. "Wanneer de brandweer tijdens het blussen stuit op een overleden persoon heeft dat direct de meeste prioriteit. De Forensische opsporingsdienst doet eerst onderzoek en een schouwarts moet officieel bevestigen dat de persoon is overleden. De familie wordt ingelicht door de familierechercheurs van de politie, meestal op het politiebureau. Ook als coördinator vang je familie op, met name als familieleden naar de locatie toekomen.", aldus Tibbertsma. Tijdens zijn werk als coördinator maakte hij verschillende branden met overlijden mee.

Alle tijd nemen die nodig is

Over zijn rol bij een brand met overlijden vertelt Tibbertsma: "Wanneer ik een melding krijg van een brand rij ik direct naar de desbetreffende locatie. Door de brandweer-officier word ik bijgepraat. Vervolgens ga ik gelijk aan de slag om dingen te regelen. Ik zorg ervoor dat gedupeerden worden ondergebracht en dat eventuele huisdieren worden opgevangen.

"Als er iemand is overleden moet je er gewoon zijn voor de nabestaanden"

Daarnaast kijk ik waar de schade beperkt kan worden en zorg ik voor afschotting, schoonmaak, etc. Maar wanneer er iemand tijdens een brand is overleden, dan loopt alles anders en valt het hele schadeverhaal een beetje weg. Het kan zomaar zijn dat ik vier tot zes uur ter plaatse ben. Achteraf heb je dan eigenlijk niet veel gedaan, althans geen

tastbare werkzaamheden. Je moet er dan gewoon echt zijn voor de nabestaanden en alle aandacht gaat naar hen toe. Het fijne van mijn werk als Salvagecoördinator is dat ik in dit soort gevallen de tijd kan nemen die nodig is."

Een ervaring die je bij blijft

3 jaar geleden werd Tibbertsma opgeroepen voor een brand in Haarlem. Hij was net aan zijn normale ochtendroute als schade-expert begonnen. Op locatie werd hem toegelicht dat er een jongeman zichzelf van het leven had beroofd, nadat hij even daarvoor zijn appartement in brand had gestoken. Een politieonderzoek was in gang gezet. Tibbertsma vertelt over zijn ervaring: "de politie belde me en zei: vanaf 11 uur wordt de ruimte vrijgegeven. De familie is ingelicht, het slachtoffer is weggebracht." Om 11.00 uur ging ik naar de locatie, liep naar de zolder en begon daar met mijn werkzaamheden. Er kwam een meneer de trap opgelopen. Hij vroeg mij "Heeft u enig idee waar mijn zoon is?" Het bleek de vader van het slachtoffer te zijn. Ik condoleerde de man vanzelfsprekend, waarna de man volledig instortte. Hij bleek nog niet op de hoogte te zijn gebracht van het overlijden van zijn zoon; het was alleen gelukt om moeders kant te bereiken. Dat was een erg heftige situatie.

Uiteindelijk werd hij iets rustiger en ben ik samen met hem naar het politiebureau gereden. De man is daar opgevangen. Later hebben we samen nog een kopje koffie gedronken en gepraat. Deze ervaring vond ik wel moeilijk. Niet zozeer voor mijzelf, maar ik vond het zo vreselijk naar voor deze meneer."

Meekijken met de schouwarts

Als coördinator kom je in principe niet in aanraking met overledenen. Vaak is het lichaam al opgehaald door een

uitvaartonderneming. Tibbertsma vertelt over een persoonlijke ervaring: "Tijdens mijn dienst als coördinator heb ik eenmaal mee mogen kijken met de schouwarts. Deze kwam ter plaatse na een bij brand overleden jonge dame. Dat was mijn eerste dodelijke slachtoffer. De arts had 2 stagiaires bij zich, aan wie hij zijn werk zou uitleggen. Ik heb de arts gevraagd of ik ook mee mocht om te kijken, hetgeen goed was. Ik dacht: als ik dan toch moet kijken, dan beter met iemand die er verstand van heeft. De jonge vrouw, ernstig verbrand, werd door de schouwarts aan alle kanten bekeken. Er werden foto's gemaakt. En hij legde uit hoe hij te werk ging. Achteraf bleek na het onderzoek en aanvullende sectie dat het meisje vermoord was en dat de moordenaar daarna het bed in brand gestoken had. De dader is uiteindelijk opgepakt."

DANNY

Leidinggevende die nabelt

Coördinatoren geven in hun rapportage aan wanneer er sprake is van een overlijden. Bij een brand met overlijden wordt de leidinggevende door Stichting Salvage daarvan op de hoogte gesteld. De betreffende coördinator wordt de volgende ochtend nagebeld door die leidinggevende. In dit geval door de feitelijke werkgever, CED Property. Deze bespreekt hoe alles is verlopen en vraagt na of er hulp nodig is. Tibbertsma vertelt: "Sommige coördinatoren doen dit werk al vijftientwintig jaar en hebben nog nooit te maken gehad met een overlijden. Ik had er in een relatief korte tijd zes achter elkaar. Meestal bespreek ik wat ik die dag heb meegemaakt met mijn vrouw. Dat is voor de verwerking al prima. Mijn leidinggevende belt de volgende dag nog even na. Het is goed en netjes dat ze dat doen. Gelukkig heb ik er nooit echt last van gehad en kan ik het goed van me af zetten." <

Interview Jerôme Bongers

Op de eerste verdieping had een man een eind aan zijn leven gemaakt en zichzelf in brand gestoken. De brandweer had de brand inmiddels geblust. Ik stond op de begane grond en vanaf het plafond drupten waterdruppels op mijn jas. Dat vond ik toch een akelig idee."

In de twee jaar dat Jerôme Bongers – namens Achmea - werkzaam is als Salvagecoördinator in de regio Eindhoven maakte hij twee keer een brand met overlijden mee. "Als coördinator weet je dat er momenten kunnen komen die een impact op je kunnen hebben. Daar stel je je van tevoren op in."

Plaats delict

Wanneer er sprake is van een overlijden krijgt de politie een actieve rol. Zolang het politieonderzoek loopt geven ze de plek niet vrij. De brandweer en coördinatoren mogen er dan niet bij en sommige zaken kunnen dan niet in gang worden gezet. "Op een plaats delict mag je bijvoorbeeld niet zomaar een raam dichttimmeren. De politie overlegt met de coördinatoren wat er wel en niet gedaan mag worden.", aldus Bongers.

"Op een plaats delict mag je niet zomaar een raam dichttimmeren"

Een luisterend oor zijn

Salvagecoördinatoren ondersteunen gedupeerden, omwonenden en familie bij calamiteiten. "Betrokkenen gaan ieder op hun eigen manier om met heftige gebeurtenissen. Sommige mensen worden stil, emotioneel en zijn erg geschrokken. Anderen gaan ineens stoer doen of beginnen onhandige grapjes te maken. Iedereen probeert op zijn eigen manier te dealen met de situatie", zo vertelt Bongers. "Als coördinator probeer ik goed te luisteren en, daar waar nodig, advies te geven. Het geeft mij als hulpverlener voldoening om een luisterend oor te zijn en tijd voor iemand te maken."

Kijken naar de brandweerauto

"Kinderen worden, tijdens een calamiteit uit huis gehaald en kijken dan vol ontzag naar de brandweerauto. Zij kunnen na een brand in shock zijn, zonder dat ouders zich daar bewust van zijn. Zo'n kind wordt dan in de brandweerauto gezet en krijgt dan van de brandweerman een knuffelbeer. Dit om het kind gerust te stellen. Toch adviseer ik dan vaak om kinderen in de gaten te blijven houden en te letten op vreemde reacties als hoofdpijn, buikpijn en bedplassen. Een kind kan niet altijd emoties onder woorden brengen en dan kan het er op een andere manier uitkomen," zo legt Bongers uit.

Futiele schade

"Over het algemeen lukt het me goed om deze ervaringen een plek te geven. Tijdens mijn werk focus ik me op mijn werkzaamheden. Een overlijden is dan vaak een gegeven. Ik sta er niet te lang bij stil en heb er eigenlijk weinig hinder van.

Toch ga je na zo'n gebeurtenis weer met je normale werk aan de slag.

Soms moet je dan even afschakelen. Dat valt niet altijd mee. Ik heb dat een keer meegemaakt in de week dat Theo van Gogh werd vermoord. In diezelfde week coördineerde ik bij een brand die werd veroorzaakt door een aanslag. Er was benzine naar binnen gegooid, waardoor het huis is ontploft. De muren stonden erg ontdaan van de situatie. Het contrast wat je dan ervaart bij je normale werk, bijvoorbeeld een futiele schade, is dan erg groot."

Professionele hulp

Op het moment dat je dienst hebt, dan weet de leidinggevende van de expertise organisatie welke meldingen er zijn binnen gekomen. Die belt dan vaak nog even om te bespreken hoe alles is verlopen.

Vaak wordt er bij coördinatoren nagevraagd hoe deze gebeurtenis voor hen is geweest en wordt er zo nodig gewezen op professionele hulp.

Bongers vertelt over zijn persoonlijke ervaring hiermee: "Gelukkig is het zo dat ik nooit te maken heb gehad met, wat we in vaktermen "een dramatische aanblik" noemen. Wel moest ik een keer naar een benedenwoning toe om de inboedelschade in kaart te brengen. Deze woning was van een jong stel. De jongen had de batterij uit de rookmelder gehaald voor in zijn elektrische gitaar. Toen er toch brand uitbrak zijn ze in hun slaap overleden. De brand is vanzelf uit gegaan, omdat de zuurstof op was. Alles was zwart en je kon deze mensen nog in bed zien liggen. Dat heeft wel indruk op mij gemaakt. Zoiets doet wel wat met je." <

JERÔME

STERK UIT DE BRAND GEKOMEN

Lou Snoek was 16 jaar toen hij zich in de vroege ochtend van 1 januari 2001 in Café De Hemel in Volendam bevond. Door de zware brand die daar ontstond, verloren veertien mensen het leven. In totaal 241 mensen werden in een ziekenhuis opgenomen, van wie er 200 ernstig gewond waren. Lou was voor 67 procent verbrand: zijn bovenrug, rechterbeen, hoofd, armen en handen. Een gesprek met hem over zijn herinneringen aan die nacht, maar vooral ook over zijn ervaringen met de hulpverlening, meteen na de brand, in het ziekenhuis en later in psychosociale zin.

Het zijn steeds dezelfde flarden die ik mij herinner", vertelt Lou Snoek. "Op een bepaald moment merkten we dat het menens was en kreeg ik het gevoel dat het voor mezelf wel eens over zou kunnen zijn. Ik dacht dat ik er geweest was. Toen viel de zuurstof weg en was iedereen even 'out'. Nadat ik was bijgekomen, heb ik gekeken wat ik kon doen en welke kant ik op kon. Op eigen kracht ben ik via de achterkant het pand uit gekomen en kwam ik op een plat dak terecht. Daar was geen mogelijkheid om naar beneden te gaan, maar op een of andere manier was ik toch nog helder van geest en was het voor mij duidelijk dat op enig moment de brandweer zou komen. Dat

gebeurde, de brandweer plaatste een ladder tegen het dak en zo ben ik op eigen kracht naar beneden gegaan. Daar kwam ik op een pleintje uit."

Kundige EHBO'er

Op het pleintje hadden zich inmiddels meer slachtoffers verzameld, die door de brandweer werden natgehouden. Later werd daar ook een tent neergezet, maar toen was Lou al door iemand naar een naburig café begeleid. In meer cafés in de buurt, maar ook bij mensen thuis, werd zo goed mogelijk eerste hulp verleend. "We waren overgeleverd aan mensen met een EHBO-diploma", vervolgt Lou. "Gelukkig trof ik een zeer kundige

EHBO'er, een oom van mijn zwager, die ik toevallig nog twee weken ervoor op een verjaardag had gesproken. Ik had geen pijn, wat normaal is bij derdegraads- of zelfs vierdegraadsverbrandingen, en wist misschien niet eens dat ik ernstige brandwonden had. Verder was ik wel in een soort shocktoestand, maar bij bewustzijn en goed aanspreekbaar. In dat café werd ik natgehouden totdat ik naar het ziekenhuis kon worden vervoerd."

In een bouwbusje

Vanwege het grote aantal gewonden was er die ochtend al snel een tekort aan ambulances. Lou Snoek werd daarom samen met nog

Lou Snoek

drie andere slachtoffers in een busje van een bouwbedrijf naar het ziekenhuis vervoerd. Aangekomen bij het BovenIJ Ziekenhuis in Amsterdam-Noord bleek daar al geen plek meer te zijn. Daarom werd doorgereden naar het VUMc. Lou herinnert zich nog dat hij daar zijn naam en adresgegevens en het telefoonnummer van zijn ouders heeft doorgegeven. Vervolgens werd hij op een bed gelegd en voor lange tijd onder narcose gebracht. De dag erna, op 2 januari, werd Lou overgebracht naar het Militair Hospitaal Koningin Astrid in Neder-Over-Heembeek in België (nabij Brussel). Terwijl hij voortdurend in een kunstmatige coma werd gehouden, werden er zo veel mogelijk operaties op hem uitgevoerd. Pas toen zijn lichaam enige tekenen van herstel had vertoond, werd hij weer tot bewustzijn gebracht. Dat was op 17 februari, zeven weken later.

Fysiotherapie

"In het ziekenhuis is mij vooral het belang van langdurige en goede fysiotherapie duidelijk gemaakt. Fysiotherapie werd wanneer dat mogelijk was geprefereerd boven opereren. Met de ijzeren discipline van een militair hospitaal kreeg ik daar zeven dagen per week twee uur per dag fysiotherapie. Dat was ontzettend heftig, want in het begin kon ik me aanvankelijk nauwelijks meer bewegen. Ook hebben ze mij daar op het hart gedrukt dat ik eenmaal weer thuis in Volendam zo lang mogelijk en zo veel mogelijk fysiotherapie moest blijven doen. In het begin was dat ook zeven dagen per week en later gedurende vijf dagen in de week 's morgens een uur fysiotherapie en 's middags een uur ergotherapie. Van die manier van behandelen heb ik ontzettend veel baat gehad."

Vol lof

Lou Snoek is vol lof over alle hulp die hij na de brand heeft gekregen. De EHBO'er had het in zijn ogen niet beter kunnen doen. "Hij wist

dat hij mij geen water moest laten drinken, dat ik met lauw water moest worden behandeld en hij is niet van mijn zijde geweken. Hij wist precies hoe je moet omgaan met een slachtoffer die in shock is. De situatie was niet ideaal voor hulpverlening, maar zeker gelet op de middelen die beschikbaar waren, had ik geen betere hulp kunnen krijgen." Lou is in het najaar van 2001 zelf met een EHBO-cursus begonnen en heeft die in 2002 afgerond. Sindsdien is hij lid van de plaatselijke EHBO-vereniging. "Ik weet dus wat het inhoudt, maar steeds denk ik: als ik het maar nooit hoeft te gebruiken! En wat nou als ik iets niet goed doe?! Ik ben de EHBO'ers daarom tot het diepst van mijn hart en tot het einde van mijn leven ontzettend dankbaar voor de hulp die zij mij hebben gegeven. In mijn geval had dat niet beter gekund, dat weet ik zeker."

Warme gevoelens

Ook is Lou zeer te spreken over zijn behandeling in het ziekenhuis in Neder-Over-Heembeek. Halverwege 2002 werd hij in dat

"Ik sta midden in het leven en hoop dat mensen daar een beetje inspiratie uit kunnen halen."

ziekenhuis voor een laatste keer geopereerd. "Het klinkt misschien gek, maar ik mag me daar een gelukkig mens mee voelen. Met de mensen in het ziekenhuis heb ik een zeer speciale band opgebouwd, met veel mensen heb ik nog steeds contact. In de relatie tussen verpleegkundigen en een patiënt is dat niet gebruikelijk, maar de situatie was gewoon anders. De meesten van hen hadden een militaire achtergrond en juist de discipline die zij mij hebben bijgebracht, heeft aan mijn revalidatie veel toegevoegd. Ik geloofde hen blindelings en heb juist aan hen veel warme gevoelens overgehouden."

Psychosociaal

Een verhaal apart betreft de psychosociale hulp aan de slachtoffers van de cafébrand. Onderzoek heeft aangetoond dat 16 procent van de slachtoffers een posttraumatische stressstoornis ontwikkelde, waarvoor zij deskundige hulp hebben gehad. Lou kreeg psychologische bijstand in het ziekenhuis in België, waar die standaard werd aangeboden. "Bovendien wist ik gewoon dat ik erover moest blijven praten, is het niet met een psychiater dan gewoon met de mensen om je heen. Gelukkig kom ik uit een gezin waarin we heel open tegen elkaar kunnen zijn." Toen Lou een keer over het belang van lotgenotenbijeenkomsten hoorde, was hij daar aanvankelijk sceptisch over. Inmiddels is hij daarvan teruggekomen. Hij zegt: "Volendam is een hechte gemeenschap van 22.000 inwoners. Iedereen kent wel iemand die destijds is overleden of gewond is geraakt. Van de groep vrienden met wie ik de jaarwisseling vierde, is er één overleden en zijn er drie ook verbrand. Daarom is ons dorp als het ware één grote lotgenotenbijeenkomst en dat heeft enorm veel bijgedragen aan de verwerking van wat er is gebeurd."

Inspiratie

Nu, ruim zeventien jaar na de ramp, gaat het heel goed met Lou Snoek. Lichamelijk heeft hij zich bewezen met beklimmingen van de Mont Blanc in 2004 (tot net onder de top) en van de Kilimanjaro in 2010 (tot op de top). Ook qua opleiding heeft hij laten zien wat hij waard is. Ten tijde van de brand zat hij voor zijn eindexamen van de mavo en nu heeft hij een bachelor commerciële economie op zak. Hij werkt als kwaliteitsmanager bij een rokerij in Volendam en, heel bijzonder, via de Speakers Academy treedt hij op als dagvoorzitter en gastspreker op congressen en symposia. Niet in de laatste plaats is Lou sinds enkele maanden vader van een zoon. "Ik sta midden in het leven", zegt hij tot slot, "en ik hoop maar dat mensen die door een brand of een ongeluk in een soortgelijke situatie zijn komen te zitten, daar een beetje inspiratie uit kunnen halen." <

FATALE WONINGBRANDEN IN 2017

In 2017 deden zich **27** fatale woningbranden voor, met in totaal **28** dodelijke slachtoffers. Bij **12** woningbranden als gevolg van opzettelijke brandstichting vielen **12** doden.

BRANDDOORZAAK

Twee derde van de fatale woningbranden in 2017 werd veroorzaakt door menselijk handelen: **8** branden door onvoorzichtigheid bij het roken, **4** branden bij het koken, **2** branden door het gebruik van kaarsen en **4** branden door overig menselijk handelen. Daarnaast ontstonden **4** branden door een technische oorzaak in elektrische apparatuur. Van **5** fatale woningbranden was de oorzaak niet bekend.

RUIMTE EN TIJDSTIP

Ongeveer de helft van de fatale woningbranden ontstond in de **woonkamer (52 %)**. Verder ontstonden fatale woningbranden vooral in de **keuken (30 %)** en de **slaapkamer (15 %)**. De meeste branden deden zich voor op **woensdag (22 %)** en **zondag (ook 22 %)**, met name in de maanden **december (19 %)** en **maart (15 %)**.

BRANDONTWIKKELING

Bij bijna twee derde (**63 %**) van de fatale woningbranden was een factor aanwezig die de brand versnelde. Versnellende factoren waren onder meer schuimrubber in banken, stoelen en matrassen (**36 %**), een hoge vuurlast (**29 %**), licht ontvlambaar textiel (**21 %**), zuurstof (**7 %**) en een open bouwconstructie (**7 %**).

WONINGTYPE

Iets meer dan de helft van de fatale woningbranden (**56 %**) vond plaats in een **eengezinswoning**. Veelal was dit een **geschakelde (niet vrijstaande) woning (41 %)**. De fatale woningbranden in appartementen vonden vooral in een **portiekflat** plaats (**19 %**). Bij bijna twee vijfde van de fatale woningbranden was er sprake van **wonen met zorg, doorgaans met thuiszorg (30 %)** en soms met **24-uurszorg (7 %)**.

AANTAL AANWEZIGEN

In drie kwart van de gevallen was het dodelijk slachtoffer alleen in de woning aanwezig. In de overige gevallen waren **vier (7 %)**, **twee (15 %)** of een **onbekend aantal (4 %)** personen aanwezig. Bij een kwart van de fatale woningbranden konden aanwezigen zelfstandig vluchten. In totaal konden tien personen zelfstandig vluchten, van wie één later alsnog als gevolg van de brand is overleden en drie personen gewond zijn geraakt. **Acht personen** werden in eerste instantie **gered**, maar zijn later **als gevolg van hun verwondingen overleden**. **Negentien personen** zijn **niet levend** uit de woning gehaald.

WOONSITUATIE, GESLACHT EN LEEFTIJD

Bij de meeste fatale woningbranden (**71 %**) waren de slachtoffers **alleenstaand**. In de overige gevallen was vooral sprake van een **meerpersoonshuishouden met kinderen (11 %)** en een **meerpersoonshuishouden zonder kinderen (11 %)**. In iets meer dan de helft van de gevallen (**54 %**) was een **man het slachtoffer**. Twee derde van de slachtoffers (**68 %**) is **61 jaar of ouder** en ruim een derde (**36 %**) was zelfs **ouder dan 80 jaar**.

COLOFON

uit de **BRAND**

Uit de Brand is een gratis uitgave van Stichting Salvage

Abonnement / adreswijziging

indien u ons Magazine Uit de Brand voortaan niet meer wenst te ontvangen, dan dient u dit schriftelijk te berichten, door een verzoek hiertoe te verzenden naar uitdebrand@stichtingsalvage.nl of naar Stichting Salvage Prins Willem Alexanderlaan 701, 7311 ST Apeldoorn

Redactieraad

Steven Broeren, Timo Brinkman, Jos Leussink, Riet Licht, George Oostrom, Brenda Reinders, Peter van Steen

Teksten

Peter van Steen, Carla van Lier

Vormgeving

Zichtbaar Reclame Adviesbureau
www.zichtbaar.nl

Fotografie

Stichting Salvage, Jeroen Jazet

Drukwerk

Elwipress
www.elwipress.nl

Niets uit deze uitgave mag, zonder schriftelijke toestemming van de Stichting Salvage worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook. Stichting Salvage stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele fouten of onjuistheden, die niet voorkomen werden, ondanks een zo correct mogelijke bewerking van de door deelnemers verstrekte gegevens. ISSN 1875 - 0079.

Stichting **Salvage**

eerste hulp namens verzekeraars

Stichting Salvage

Prins Willem Alexanderlaan 701
7311 ST Apeldoorn
T 055 526 19 30
info@stichtingsalvage.nl
www.stichtingsalvage.nl

Salvage in actie

